

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Факультет/інститут економічний

Кафедра обліку і оподаткування

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Професійна етика бухгалтера та аудитора

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма Облік і оподаткування

Спеціальність 071 Облік і оподаткування

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Затверджено на засіданні кафедри обліку і оподаткування,
Протокол № 9 від 23 грудня 2024 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Професійна етика бухгалтера та аудитора
Викладач (-і)	Василюк М.М., д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування
Контактний телефон викладача	+38(066)4653250
Е-mail викладача	mariya.vasyliuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний та заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/6730
Консультації	Очні консультації: згідно розкладу консультацій
2. Анотація до курсу	
<p>«Професійна етика бухгалтера та аудитора» є навчальною дисципліною, що належить до вибіркових дисциплін та формує у здобувачів цілісну систему знань з теоретичного оволодіння та набуття практичних навичок використання міжнародних та вітчизняних норм і принципів поведінки та моралі професійних бухгалтерів і аудиторів, визнання відповідальності перед власниками, колективом, громадськістю. Структуру та зміст курсу побудовано на основі узагальнення концептуальних засад системи етичних знань і цінностей кодексів етики професійних бухгалтерів і аудиторів.</p> <p>Програма навчальної дисципліни складається з одного змістового модуля.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p><i>Мета:</i> опанування фундаментальних принципів етики професійного бухгалтера і аудитора; роз'яснення та аргументування основних вимог до сучасних професійних бухгалтерів і аудиторів; формування уявлення щодо організації праці і відповідальності сучасних професійних бухгалтерів і аудиторів; формування у студентів етичної комунікативної компетентності на засадах культури ділової взаємодії й свідомого ставлення до потенціалу професійного саморозвитку.</p> <p><i>Цілі курсу:</i> оволодіння сучасними концептуальними засадами системи етичних знань і цінностей кодексів етики професійних бухгалтерів і аудиторів, а також моделі поведінки в конкретних ситуаціях, що виникають в професійній діяльності та господарській практиці; освоєння практичних навичок застосування знань етичних положень в практичній діяльності; формування внутрішнього прагнення дотримуватися законодавчих і нормативних актів з ведення бізнесу, обліку та аудиту, міжнародних і національних кодексів етики професійних бухгалтерів і аудиторів.</p>	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p>ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми під час професійної діяльності у сфері обліку, аудиту та оподаткування або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки і характеризується комплексністю й невизначеністю умов.</p> <p><i>Загальні компетентності:</i></p> <p>ЗК01. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК05. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.</p> <p>ЗК06. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).</p> <p>ЗК07. Здатність бути критичним та самокритичним.</p> <p><i>Фахові компетентності:</i></p> <p>СК10. Здатність застосовувати етичні принципи під час виконання професійних обов'язків.</p> <p>СК11. Демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.</p>	

<i>Програмні результати навчання:</i>			
ПР17. Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття.			
ПР20. Виконувати професійні функції з урахуванням вимог соціальної відповідальності, трудової дисципліни, вміти планувати та управляти часом.			
5. Організація навчання			
Обсяг курсу – 90 год.			
Вид заняття		Загальна кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
лекції		16	6
практичні		14	4
самостійна робота		60	80
Ознаки курсу			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Статус дисципліни
VIII	071 Облік і оподаткування	четвертий	вибіркова

Тематика навчальної дисципліни			
Тема, план	Кількість годин		
	лекція	практичне заняття	самостійна робота студента
ТЕМА 1. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА: РОЛЬ І МІСЦЕ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ 1.1. Етимологія, сутність етики та концепція моральності. 1.2. Виникнення та значення в суспільстві професійної етики. 1.3. Професійна етика бухгалтерів та аудиторів як елемент професійної культури.	2/1	1/-	4/8
ТЕМА 2. ПРОФЕСІЙНІ ОБ'ЄДНАННЯ БУХГАЛТЕРІВ ТА АУДИТОРІВ 2.1. Міжнародні професійні організації бухгалтерів та аудиторів. 2.2. Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю: особливості діяльності та функції у сфері дотримання етичних норм аудиторів. 2.3. Роль ВПГО «Спілка аудиторів України» у поширенні етичних принципів. Діяльність Міжнародної громадської організації «Рада незалежних бухгалтерів та аудиторів» у сфері формування професійної культури та захисту інтересів бухгалтерів та аудиторів. 2.4. Особливості діяльності Української асоціації сертифікованих бухгалтерів і аудиторів, Федерації професійних бухгалтерів та аудиторів України, Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України та їх роль у сприянні розвитку професії на засадах етики та добросовісності.	2/-	1/-	10/12
ТЕМА 3 ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО БУХГАЛТЕРА ТА АУДИТОРА 3.1. Особливості професійної діяльності сучасного бухгалтера та аудитора. Професійна компетентність та необхідний рівень кваліфікації.	2/-	2/1	8/10

3.2. Професійні знання та навички бухгалтера та аудитора (hard skills). Гнучкі навички (soft skills) бухгалтера та аудитора майбутнього. 3.3.Психологічні типи особистості бухгалтера та аудитора. Статус професійного бухгалтера.			
ТЕМА 4. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ БУХГАЛТЕРА ТА АУДИТОРА 4.1.Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів (включаючи Міжнародні стандарти незалежності). Загальна характеристика принципів професійної етики бухгалтерів та аудиторів. 4.2.Загрози порушення, заходи з запобігання та усунення загроз порушення принципів професійної етики. 4.3.Дотримання етичних норм при підготовці та поданні даних, а також роботі з конфіденційною інформацією.	2/1	2/-	8/12
ТЕМА 5. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ АУДИТОРІВ 5.1.Вимоги дотримання професійної етики аудиторами та вимоги до їх кваліфікації. 5.2.Принцип незалежності в аудиторській діяльності та відповідальність аудитора за порушення етичних норм. Загрози та напрями забезпечення дотримання етичних принципів аудиторами. 5.3.Особливості професійної етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту.	2/-	2/-	8/8
ТЕМА 6. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ШТАТНИХ БУХГАЛТЕРІВ 6.1.Вимоги дотримання професійної етики штатними бухгалтерами. 6.2.Професійна компетентність та вимоги до кваліфікації бухгалтерів. 6.3.Корпоративна культура та її роль у забезпеченні етичної поведінки та взаємодії працівників підприємства.	2/1	2/1	6/10
ТЕМА 7. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ПРАЦІВНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СЛУЖБИ ТА ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ 7.1.Морально-етичні принципи професійної діяльності працівників Державної аудиторської служби України та Державної податкової служби України. 7.2.Норми етичної поведінки працівників Держаудитслужби та ДПС України. 7.3.Заходи з поширення етичних принципів та протидії корупції. Формування культури доброчесності.	2/-	2/-	8/8
ТЕМА 8. ЕТИЧНІ КОНФЛІКТИ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ 8.1.Сутність та характеристика етичних конфліктів. 8.2.Шляхи розв'язання етичних конфліктів. Порядок звільнення бухгалтера та аудитора з ініціативи керівництва та за власним бажанням. 8.3.Конфлікт інтересів та напрями його розв'язання.	2/-	2/-	8/12
Разом	16/6	14/4	60/80

6. Система оцінювання курсу

<p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни</p>	<p>100 бальна: залік виставляється на підставі поточних оцінок за всі форми контролю - 50 протягом семестру, 50 за залік.</p> <p>Зараховано – “відмінно” (90-100 балів) – студент демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, наводить повний обґрунтований розв’язок прикладів та задач, аналізує причинно-наслідкові зв’язки; вільно володіє науковими термінами;</p> <p>Зараховано – “добре” (90-100 балів) – студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його до розв’язання конкретних прикладів та задач, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності розв’язках;</p> <p>Зараховано – “задовільно” (90-100 балів) – студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє правильно застосувати набуті знання до розв’язання конкретних прикладів та задач, нечітко, а інколи й невірно формулює основні твердження та причинно-наслідкові зв’язки;</p> <p>Незараховано “незадовільно” (менше балів) – студент не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.</p> <p>Накопичення балів студентом під час вивчення дисципліни проводиться у такому співвідношенні:</p> <ul style="list-style-type: none"> – поточне оцінювання в навчальному семестрі (80 %); – самостійна робота студента (індивідуальне завдання та тестування в системі дистанційного навчання (20 %). <p>Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття.</p> <p>Якщо студент пропустив заняття (лекційні чи практичні) без поважної причини та без відома викладача – він зобов’язується відпрацювати їх.</p> <p>У будь-якому випадку студенти зобов’язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.</p> <p>Отримання додаткових балів за дисципліною можливе в разі виконання індивідуальних завдань, попередньо узгоджених з викладачем. Також за рішенням кафедри обліку і оподаткування здобувачам освіти, які брали участь у роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій), а також були учасниками олімпіад, конкурсів, можуть присуджуватися додаткові бали (див. Порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, URL: https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf</p>
--	--

Вимоги до письмових робіт	Студент виконує одну контрольну роботу. Головна мета – перевірка ступеня засвоєння студентами теоретичних положень курсу. У разі відсутності здобувача з поважних причин при написанні контрольної роботи йому надається можливість виконати цей вид роботи в межах індивідуально-консультативної роботи з викладачем або в межах визначеного викладачем відповідного семінарського (практичного) заняття. При неявці здобувача у зазначений термін без поважних причин кількість балів за контрольну роботу дорівнює "0" (нуль). При написанні письмових робіт слід дотримуватись академічної доброчесності.
Практичні заняття	Практичне заняття проводиться з метою формування у студентів умінь і навичок з предмету, вирішення сформульованих завдань, їх перевірка та оцінювання. За метою і структурою практичні заняття є ланцюжком, який пов'язує теоретичне навчання і практичні навички з дисципліни, а також передбачає попередній контроль знань студентів. Оцінка за практичне заняття враховується при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни.
Умови допуску до підсумкового контролю	Семестровий контроль у формі заліку передбачає, що підсумкова оцінка (у стобальній шкалі) з навчальної дисципліни визначається як сума оцінок за всі види робіт, які здійснювались протягом вивчення дисципліни.
Самостійна робота	Загальний обсяг годин самостійної роботи студента, що відводиться на вивчення дисципліни «Професійна етика бухгалтера та аудитора» складає 60 годин для студентів денної форми навчання та 80 год - для заочної форми навчання. Студентам пропонується виконання завдань, що розміщені у Системі дистанційного навчання Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника (https://dlearn.pnu.edu.ua/developer/course/view/6730). Згідно графіку навчального процесу в період контролю за самостійною роботою студент проходить тестування на платформі дистанційного навчання.
Методи навчання	Наочні методи навчання - ґрунтуються на візуальному сприйнятті інформації для полегшення вивчення навчального матеріалу (використання ілюстрацій, графіків, схем, мультимедійних матеріалів (презентації, відео). Інтерактивні методи навчання - ґрунтуються на принципі зворотного зв'язку, коли здобувач освіти отримує відповіді, зауваження та поради щодо певної проблематики від викладача чи одногрупників; коли здобувачі освіти взаємодіють між собою, а викладач виступає координатором та наставником, а також стежить за дотриманням навчальних та етичних норм (відповіді на запитання та опитування думок здобувачів освіти, кейс-стаді, дискусії, мозковий штурм, ігровий метод). Практичні методи навчання - передбачають виконання задач та вправ), які спрямовані на розвиток навичок і практичного застосування знань. Інноваційні методи навчання - поєднують інтерактивні та комп'ютерні технології. Серед інноваційних методів навчання використовуються: компетентісний метод, проєктно-дослідницький метод, використання інформаційно-комунікаційних технологій та діджитал-інструментів.

Зокрема інструменти Google, програми Canva, Prezi, Kahoot, Mentimeter.

Методи дистанційного навчання - ґрунтуються на використанні інформаційних технологій, в т.ч. університетської авторської системи дистанційного навчання (<https://d-learn.pnu.edu.ua>), платформ для організації відеоконференцій: Zoom Video Communications, Google Meet.

7. Політика курсу

Письмові роботи: студент повинен самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей).

Студент опрацьовує питання, що призначені для самостійного вивчення і для контролю проходить тестування в системі дистанційного навчання у визначений для контролю самостійної роботи період згідно графіку навчального процесу.

Академічну заборгованість студент здає відповідно до графіку ліквідації академзаборгованості за встановленими в університеті правилами.

Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>. Списування під час контрольних робіт та екзамену є недопустимими. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише для виконання он-лайн тестування. Для обчислень можна використовувати калькулятор.

Вживати їжу та напої під час занять в аудиторії забороняється (крім води або за медичними показаннями).

Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в дистанційному форматі відповідно до встановлених університетом правил.

Пропуски занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку на консультаціях, при цьому оцінка не ставиться, а "нб" округляється.

Індивідуальні завдання виконуються відповідно до затверджених кафедрою вимогах.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (на 20% менше). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, довідка від лікаря з зазначенням періоду хвороби).

У студентів є можливість отримати додатковий бал до підсумкової оцінки (3 або 5 балів залежно від складності курсу), пройшовши онлайн курси на платформі Coursera, Prometheus (чи інших рекомендованих кафедрою обліку і оподаткування: <https://koia.pnu.edu.ua/platformy-dlia-neformalnoi-osvity/>). Обраний курс повинен розширювати знання з дисципліни "Професійна етика бухгалтера та аудитора". Сертифікат потрібно надіслати на електронну адресу: mariya.vasyliuk@pnu.edu.ua не пізніше ніж за 5 днів до останнього практичного заняття.

Попередньо студент повинен погодити коректність обраного курсу (написавши лист на електронну адресу mariya.vasyliuk@pnu.edu.ua).

8. Рекомендована література

1. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів (включаючи Міжнародні стандарти незалежності) / Пер. з англ. – Міністерство фінансів України, 2021. – 386 с.
2. Про затвердження Кодексу етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту : Наказ МФУ України від 29.09.2011 р. № 1217 <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1195-11>
3. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (Стандарти). URL: <https://na.theiia.org/translations/PublicDocuments/IPPF-Standards-2017-Ukrainian.pdf>.
4. Кодекс етики Інституту внутрішніх аудиторів URL : <http://iiaua.org/wp-content/uploads/2013/10/Code-of-Ethics-Ukrainian.pdf>
5. Кодекс етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту від 29.09.2011 № 1217 (зі змінами): веб сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1195-11#Text>
6. Про затвердження Правил етичної поведінки в органах Державної податкової служби: наказ Державної податкової служби від 02.09.2019 № 52 (із змінами): веб сайт. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/nakazi-pro-diyalnist/73616.html>
7. Бурденко І.М., Майборода А.В. Професійна етика бухгалтера: управлінський підхід. *Бізнес-навігатор*. 2020. № 5 (61). С. 194-199. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82395>
8. Лахтіонова Л.А., Лазарева Г.Р., Черенкова А.В., Васильчук В.В. Сучасні вимоги до бухгалтера в умовах війни. *Формування компетентностей обдарованої особистості в системі позашкільної та вищої освіти*. 2023. № 1. С. 269-281. URL: <https://jrnل.nau.edu.ua/index.php/FCS/article/view/17507/24796>
9. Лугова О.І., Єременко А. В., Кириченко І.О., Косовська Ю.С. Професійна етика в роботі бухгалтера. *Modern Economics*. 2019. № 13 (2019). С.154-160. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V13\(2019\)-24](https://doi.org/10.31521/modecon.V13(2019)-24)
10. Мокринська З.В. Кодекс етики професійних бухгалтерів як основа побудови ефективної бухгалтерської практики. *Економіка та держава*. 2022. № 5. С. 79-84. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2022.pdf#page=80
11. Кулинич М.Б., Скорук О.В. Професійна етика бухгалтера, аудитора та податківця: конспект лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 113 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20684/3/РЕВАР_konspekt.pdf
12. Тітенко Ю.А., Педченко Н.С. Поняття професійної етики бухгалтера та її зв'язок з доброчесністю в наукових дослідженнях. *Збірник наукових статей магістрів*. Полтава: ПУЕТ. 2022. С. 170-173.
13. Quality Control. International Federation of Accountants (IFAC) – The International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). 2020. URL: <https://www.iaasb.org/projects/quality-control>

Інтернет-ресурси

- Сайт Міжнародної Федерації Бухгалтерів (МФБ): [https:// www.ifac.org](https://www.ifac.org)
 Сайт Асоціації дипломованих сертифікованих бухгалтерів (АССА): [https:// www.accaglobal.com](https://www.accaglobal.com)
 Сайт Інституту внутрішніх аудиторів (ІА): [https:// www.global.theiia.org](https://www.global.theiia.org)
 Сайт Американського інституту дипломованих громадських бухгалтерів (АІСПА): <https://www.aicpa.org>
 Сайт Федерації професійних бухгалтерів та аудиторів України: веб сайт. URL: <https://www.ufpaa.org/>

Викладач

Марія ВАСИЛЮК